

Wyrok z dnia 2 października 2008 r.

III UK 51/08

Okres pobierania stypendium sportowego z tytułu osiągnięć w zakresie akrobatyki, zaliczany do okresu składkowego (art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.; obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227), nie jest równoznaczny z zatrudnieniem stale i w pełnym wymiarze w charakterze pracownika, wymaganym dla uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 tej ustawy w związku z § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kwaśniewski, Sędziowie: SN Herbert Szurgacz (sprawozdawca), SA Halina Kiryło.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 2 października 2008 r. sprawy z odwołania Andrzeja J. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w R. o emeryturę, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 28 listopada 2007 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w R. decyzją z dnia 26 czerwca 2006 r. odmówił wnioskodawcy - Andrzejowi J. - prawa do emerytury z uwagi na fakt, iż nie udowodnił wymaganego dwudziestopięcioletniego okresu ubezpieczeniowego. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że nie uznano wnioskodawcy okresu pobierania stypendium sportowego od 1978 r. do 30 września 1980 r. ze względu na brak dokumentów, a od dnia 1 października 1980 r. do 28 lutego 1983 r., ze względu na okoliczność, że wnioskodawca w tym okresie studiował w systemie dziennym.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie, po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy od wymienionej decyzji, wyrokiem z dnia 17 stycznia 2007 r. oddalił odwołanie. W uzasadnieniu podkreślił, że nie spełnia on warunków do przyznania emerytury na podstawie art. 33, art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z 17 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze ponieważ nie legitymuje się on stosownym zaświadczeniem o pobieraniu stypendium sportowego od 1978 r. do 30 września 1980 r., mimo iż będąc zawodnikiem zdobywającym w tym okresie „klasę mistrzowską” miał podstawę, by takie stypendium otrzymywać. Sąd Okręgowy stwierdził ponadto, że skoro wnioskodawca w okresie od dnia 1 października 1980 r. do 28 lutego 1983 r. jednocześnie pobierał stypendium sportowe i studiował w systemie dziennym, to nie ma podstaw do uwzględnienia tego okresu do jego stażu emerytalnego.

Wyrok ten został zaskarżony przez wnioskodawcę apelacją zarzucającą błędną wykładnię art. 4 pkt 5, art. 5 i art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W uzasadnieniu apelacji podkreślono, że wnioskodawca studiował w systemie indywidualnym z uwagi na duże obciążenia treningowe, stąd nie można twierdzić, że studiował w systemie dziennym. Zwrócono także uwagę, że w okresie od dnia 1 października 1980 r. do 28 lutego 1983 r. Klub Sportowy AZS AWF opłacał wnioskodawcy składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 28 listopada 2007 r. oddalił apelację. W uzasadnieniu wyroku podkreślił, że okolicznością sporną w niniejszej sprawie było zaliczenie okresu pobierania stypendium sportowego do okresu zatrudnienia wnioskodawcy. Odnosząc się do okresu od dnia 1 października 1980 r. do 28 lutego 1983 r. Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę na pismo AWF w P. z dnia 12 września 2007 r., które jednoznacznie stwierdzało, że wnioskodawca w okresie tym studiował w systemie dziennym, co oznacza, że okres ten, zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nie mógł być zaliczony do okresu składkowego i w tym zakresie Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego.

Odnosząc się natomiast do okresu od dnia 1 stycznia 1978 r. do 30 września 1980 r. Sąd drugiej instancji stwierdził, że ustalenia Sądu Okręgowego nie zasługują na aprobatę i wskazał na zaświadczenie Polskiego Związku Akrobatyki Sportowej z

dnia 17 czerwca 2005 r. poświadczające zdobywanie przez wnioskodawcę „klasy mistrzowskiej” od 1978 r. do 1982 r., co dawało mu podstawę do uzyskania stypendium sportowego oraz zeznania świadków potwierdzające otrzymywanie tego stypendium przez wnioskodawcę. Tym niemniej, w ocenie Sądu, okres ten może być uznany za okres składkowy tylko częściowo - od dnia 1 czerwca 1980 r. do 30 września 1980 r., tj. pomiędzy zakończeniem nauki w szkole średniej i rozpoczęciem studiów dziennych, co jest niewystarczające do uzupełnienia brakującego wnioskodawcy okresu zatrudnienia.

Wyrok ten wnioskodawca zaskarżył w całości skargą kasacyjną, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie, ewentualnie o orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uznanie, że wnioskodawcy przysługuje prawo do emerytury. Jako podstawę skargi kasacyjnej wskazano naruszenie prawa materialnego, tj. art. 4 pkt 5, art. 5 ust. 1 pkt 1 i art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poprzez ich niezastosowanie, a także art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że pomimo opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osobie studiującej w systemie studiów dziennych pomimo nieukończenia tych studiów nie zalicza się tego okresu składkowego.

Jako okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wnioskodawca wskazał potrzebę wykładni przepisu budzącego poważne wątpliwości, a mianowicie art. 6 ust. 2 pkt 17 w związku z art. 4 pkt 5, art. 5 ust. 1 pkt 1 i art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, definiując tę wątpliwość w formie pytania: czy do okresu składkowego uprawniającego do ustalenia prawa do emerytury wlicza się okres pobierania stypendium sportowego przez osobę studiującą w systemie studiów dziennych, których nie ukończyła, od którego to stypendium były odprowadzane składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

W uzasadnieniu podkreślono, że przepis art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie może eliminować podstawowej zasady określania okresu ubezpieczenia jako okresu płacenia składek. Na podstawie wykładni systemowej wnioskodawca stwierdził, że z przepisu art. 6 ust. 2 tej ustawy wynika, że zamiarem ustawodawcy nie było wyłączenie z okresów składkowych pobierania stypendium przez osoby studiujące w systemie dziennym, gdy była opłacana składka na ubezpieczenie społeczne, co naruszałoby podstawową zasadę zaliczania okresów składkowych do stażu emerytalnego. Zauważył także, że żadne względy społeczne nie

przemawiają za tym, aby okres płacenia składek został wyłączony z okresu ubezpieczenia, co więcej, byłoby to bezpodstawnym działaniem na szkodę ubezpieczonego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wnioskodawca ubiega się o tzw. wcześniejszą emeryturę z tytułu działalności artystyczno-akrobatycznej. Przesłanki prawa do emerytury w obniżonym wieku regulują przepisy art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, która z mocy art. 46 tej ustawy znajduje zastosowanie do urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r., w związku z § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym, będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2 i 3, zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27. Za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się między innymi pracowników wykonujących działalność twórczą lub artystyczną (ust. 3 pkt 3). W myśl art. 32 ust. 4 wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisami dotychczasowymi w rozumieniu powołanego unormowania są przepisy powołanego już rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. Paragraf 12 rozporządzenia dotyczy pracowników wykonujących działalność twórczą lub artystyczną i przewiduje następujące szczegółowe przesłanki prawa do emerytury: a) osiągnięcie wieku emerytalnego, który dla tancerza, akrobaty, ekwilibrysty, kaskadera wynosi 45 lat dla mężczyzn, b) osiągnięcie wieku emerytalnego w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia, c) posiadanie wymaganego okresu zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat działalności twórczej lub artystycznej.

W rozpoznawanej sprawie spór toczył się wokół zaliczenia okresów pobierania stypendium sportowego z tytułu wyczynowego uprawiania sportu w postaci akrobatyki sportowej do okresów zatrudnienia w rozumieniu powołanych przepisów. Z przytoczonych unormowań wynika, że warunkiem uzyskania prawa do emerytury jest nie tylko posiadanie wymaganego okresu zatrudnienia (25 lat dla mężczyzn), ale również wymaganie, by w okresie zatrudnienia przypadało co najmniej 15 lat działalności

twórczej lub artystycznej. Z art. 32 ustawy emerytalnej wynika, że wcześniejsza emerytura przysługuje osobom mającym status pracownika („Ubezpieczonym, będącym pracownikami...”). W odniesieniu do twórców art. 32 ust. 3 również wyraźnie wskazuje na wymagany status pracownika („... za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się...pracowników wykonujących działalność twórczą lub artystyczną...”). Powoływany już § 12 rozporządzenia wskazuje, że dotyczy on pracowników wykonujących działalność twórczą lub artystyczną. W ramach posiadanego okresu zatrudnienia, co najmniej 15 lat to działalność twórcza lub artystyczna, wykonywana w ramach zatrudnienia (§ 12 pkt 3 rozporządzenia). Chodzi przy tym o zatrudnienie pracownicze, na co jednoznacznie wskazuje § 12 ust. 1 rozporządzenia.

W judykaturze od dawna utrwalone jest stanowisko, że utrzymanie w przepisach o rentach i emeryturach z FUS uprzywilejowanego nabycia prawa do wcześniejszej emerytury nie narusza konstytucyjnych zasad sprawiedliwości i równości. Na takim stanowisku stanął również Trybunał Konstytucyjny (por. wyrok Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2005 r., I UK 300/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 94 i powołane tam wyroki Trybunału Konstytucyjnego; zob. również wyrok Sądu Najwyższego z 12 lutego 2004, II UK 246/03, OSNP 2004 nr 20, poz. 358).

W spornym okresie wnioskodawca miał status stypendysty sportowego. Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy emerytalnej za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy pobierania stypendium sportowego z tytułu wyczynowego uprawiania sportu na obszarze Państwa Polskiego po ukończeniu 15 roku życia, z wyjątkiem okresów pobierania stypendium przez osoby uczące się lub studiujące w systemie studiów dziennych. Okresy pobierania stypendium sportowego są zatem w myśl powołanego przepisu okresami składkowymi i jako takie są oczywiście uwzględniane przy przyznawaniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego, które zależą od posiadania okresu składkowego (odpowiedniej jego długości). Np. okresy pobierania stypendium sportowego będą uwzględniane przy ocenie spełnienia przesłanki posiadania wymaganego okresu składkowego dla uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, czy uzyskania prawa do emerytury „zwykłej”. Dla uzyskania prawa do wymienionych świadczeń przepisy prawa nie wymagają, by osoba ubiegająca się o świadczenie miała status pracownika, może mieć status np. osoby prowadzącej pozarolniczą działalność. Jednak dla uzyskania prawa do emerytury w obniżonym wieku (wcześniejszej) powołane powyżej przepisy wymagają, by osoba ubiegająca się o takie świadczenie przynajmniej przez

15 lat wykonywała uprzywilejowane zatrudnienie stale i w pełnym wymiarze w charakterze pracownika.

Sformułowane w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów prawa emerytalnego są bezpodstawne i wynikają z utożsamienia przez skarżącego pojęcia okresów składkowych z zatrudnieniem w charakterze pracownika, co nie zawsze jest uprawnione. Należy dodać, że takiego utożsamienia dokonał również Sąd Apelacyjny. Wyrok tego Sądu, odmawiający prawa do emerytury ze względu na brak wymaganego okresu zatrudnienia, mimo błędnego uzasadnienia, okazał się jednak zgodny z prawem.

Z przytoczonych motywów, na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

=====